

BEATYFIKACJA BŁ. JAKUBA STRZEMIĘ I MOŻLIWOŚĆ JEGO KANONIZACJI

(REFLEKSJE JUBILEUSZOWE)

Wstęp

Jakub Strzemię (Strepa) franciszkanin, arcybiskup halicki (lwowski) zmarły we Lwowie w 1409 r. został beatyfikowany w 1790 r. Wspominając w 1990 r. dwusetną rocznicę tego wydarzenia, pytamy się, jak doszło do beatyfikacji i jakie są dzisiaj możliwości przeprowadzenia kanonizacji pasterza wschodnich kresów dawnej Polski.

1. Kontekst historyczny

Wiadomo z historii prawa kanoniczego, że papież Urban VIII przeprowadził gruntowną reformę procedury beatyfikacyjnej i kanonizacyjnej konstytucją „Coelestis Hierusalem” z dnia 5 lipca 1634 r. Papież wprowadził do spraw beatyfikacyjnych dwa sposoby postępowania: 1) procedurę zwyczajną (de non cultu) i 2) procedurę nadzwyczajną (de cultu). W procedurze zwyczajnej należy przeprowadzić specjalny proces o braku kultu a potem udowodnić świętość życia sługi Bożego i zaistnienie cudów. W procedurze nadzwyczajnej specjalny proces o istnieniu kultu jest podstawą do uzyskania zatwierdzenia kultu przez papieża. Naturalnie chodzi o kult publiczny i liturgiczny, a nie o sławę świętości i kult prywatny.

Urban VIII wprowadził także jasne rozróżnienie pomiędzy beatyfikacją a kanonizacją. Rozróżnienie to w praktyce powoli się przyjmowało, ale dla spraw polskich zostało zastosowane już w roku 1643 w związku ze sprawą kanonizowanego w XIX wieku św. Jozafata Kuncewicza. Należy zaraz przypomnieć, że u kanonistów i teologów beatyfikacja oznacza pozwolenie na oddawanie słudze Bożemu czci publicznej w Kościele, ale ograniczonej do określonego miejsca lub osób i aktów czci, kanonizacja zaś jest to ostateczne orzeczenie Kościoła nauczającego, że kanonizowana osoba jest w niebie i że cześć kanonizowanego jako obowiązująca jest rozciągnięta na cały Kościół i że mogą być stosowane wszelkie akty kultu przyjęte w liturgii Kościoła. Teologowie utrzymują, że kanonizacja jest nieomylnym aktem papieskim.

Po decyzjach pap. Urbana VIII w sprawach procedury beatyfikacyjnej stała się zwyczajna procedura szczególnie dokładna, podniesiono wymagania odnośnie dowodów, a napotkane przeszkody, nawet natury formalnej, wstrzymywały bieg procesów nieraz na długie lata. Ta ogólna atmosfera ostrożności w sprawach wynoszenia na ołtarze sług Bożych jeszcze się powiększyła w czasach działalności pap. Benedykta XIV (1740 – 1758). Nic więc dziwnego, że Kościołowi w Polsce niewiele spraw udało się ukończyć w tym okresie drogą zwyczajną, obserwujemy natomiast znaczny wysiłek, aby przeprowadzić beatyfikacje naszych świątobliwych rodaków drogą nadzwyczajną, łatwiejszą, przez zatwierdzenie istniejącego kultu.

Polska wieku XVII należała do potęg europejskich, utrzymywała liczne związki z Zachodem. Życie religijne w tym okresie znacznie się ożywiło w Polsce, rozwijały się zakony, wzrosła literatura religijna. W związku z pogłębieniem życia religijnego rozbudziło się zainteresowanie świątobliwymi Polakami, głównie z dawnych wieków, a w różnych stronach naszego kraju zaczęły się starania o wyniesienie na ołtarze świątobliwych sług Bożych. Ten pęd do przeprowadzenia procesów beatyfikacyjnych był od połowy wieku XVII silnie hamowany przez liczne wojny, jakie się toczyły na naszych ziemiach, niemniej jednak wiek XVII i XVIII należą do szczęśliwego okresu, w którym było najwięcej naszych kanonizacji i beatyfikacji.

Popatrzmy na syntetyczne zestawienie:

św. Jozafat Koncewicz	beatyfikacja 16/5 1643
bł. Salomea	beat. 6/5 1672
bł. Kinga	beat. 10/6 1690
św. Jan Kanty	beat. 25/3 1676, kanoniz. 16/7 1767
bł. Szymon z Lipnicy	beat. 24/2 1683
bł. Czesław	beat. 26/8 1713
bł. Jan z Dukli	beat. 17/1 1733
bł. Władysław z Gielniowa	beat. 11/2 1750
bł. Wincenty Kadłubek	beat. 18/2 1769
bł. Jakub Strzemię	beat. 11/9 1790

W sumie 10 beatyfikacji w wieku XVII i XVIII. Do tego trzeba dodać sprawę św. Stanisława Kostki. Już w dniu 14/8 1606 pap. Paweł V pozwolił ustnie na cześć publiczną św. Stanisława Kostki, co później było równoznaczne z beatyfikacją. Uroczysta kanonizacja tego świętego odbyła się w Rzymie 31/12 1726 r. za pontyfikatu pap. Benedykta XIII. Zatem w XVIII wieku odbyły się dwie kanonizacje dotyczące Polski (św. Stanisław Kostka i św. Jan Kanty).

Nadto w XVIII wieku były przygotowania albo nawet prowadzone procesy w sprawie innych sług Bożych, które ukończono dopiero w następnych wiekach. We franciszkańskiej prowincji polskiej odbyły się np. procesy informacyjny i apostołski o Rafała Chylińskiego. Beatyfikacja o. Rafała odbyła się w 1991 r. na podstawie akt zebranych w XVIII wieku.

Dla sprawy bł. Jakuba Strzemię należy jeszcze wziąć pod uwagę kontekst zakonny. W drugiej połowie XVIII wieku ożywiła się w Rzymie działalność Postulacji franciszkańskiej (Braci Mniejszych Konwentalnych), były znaczne osiągnięcia tej instytucji. W Kurii Generalnej zakonnej rezydował zazwyczaj członek prowincji polskich, były ożywione kontakty z Rzymem. Wobec czego myśl przeprowadzenia beatyfikacji czczonego przez wieki sługi Bożego Jakuba znalazła podatny grunt w ówczesnej ruskiej prowincji zakonnej.

2. Przebieg procesu beatyfikacyjnego

Arcybiskup Jakub Strzemię zmarł we Lwowie dnia 20 października 1409 roku. Zgodnie z jego życzeniem został pochowany w chórze franciszkańskiego kościoła św. Krzyża. Pamięć o jego wybitnych cnotach jakimi jaśniał za życia przetrwała przez wieki. Żył bowiem skromnie i ubogo, był gorliwym pasterzem diecezji, dbał o dobro dusz, sprawiedliwość, miłość i zgodę. Zabiegał nie tylko o niebo dla swojego ludu, ale starał

się też pomnożyć jego dobrobyt doczesny. Zapiski kapituły katedralnej lwowskiej tak go scharakteryzowały: „Był to mąż wielkiej cnoty, pobożnością sławny, życia prostego a mogącego być wzorem i przykładem dla innych, senator uczciwy i pełen dobrej rady, a granic kraju żarliwy obrońca”. Cieszył się więc prawdziwą sławą świętości. co jest konieczne do przeprowadzenia procesu kościelnego do beatyfikacji. Za pośrednictwem Jakuba dawał także P. Bóg liczne łaski i cuda. Przechowywano u franciszkanów we Lwowie jako pamiątkę po świątobliwym arcybiskupie jego szaty liturgiczne. Wierzono, że jego infuła czyli mitra biskupia uzdrawia chorych od bólu i nieuleczalnego zawrotu głowy. Zachodziły wypadki, że kapłan ubrany w komżę i stulę zanosił mitrę do chorych na ból głowy, aby mogli jej dotknąć. Wiele osób doznało na sobie skuteczności dotknięcia mitry bł. Jakuba. Jemu także przypisywano ocalenie miasta Lwowa od pożaru w 1527 r. Od XVII wieku spisywano w osobnej księdze łaski otrzymane za przyczyną Jakuba Strzemię.

Mimo sławy świętości i otrzymanych łask zapomniano jednak o jego grobie i dopiero przypadkowo odkryto relikwie Jakuba 29 listopada 1619 r. w chórze kościoła św. Krzyża. W 1626 r. w obecności arcybiskupa lwowskiego, Jana Andrzeja Próchnickiego, przełożono doczesne szczątki bł. Jakuba do nowej trumny, a na ścianie kościoła umieszczono alabastrowy pomnik. Odnalezienie relikwii wzmogło dotychczasowy kult arcybiskupa Jakuba.

Materiały rękopiśmienne i ikonograficzne związane z życiem Jakuba Strzemię zebrał sumiennie o. Barnaba Kędziński, prowincjał i wybitny zakonnik prowincji zakonnej ruskiej oraz wydał drukiem zyciorys Błogosławionego. Materiały te posłużyły także komisji kościelnej, którą powołał arcybiskup lwowski Wacław Hieronim Sierakowski w 1777 r. Rozpoczęła ona prace w dniu 10 lipca tegoż roku. Zajęła się zebraniem wiadomości dotyczących życia, cnót i kultu oddawanego od niepamiętnych czasów Jakubowi.

W związku z procesem beatyfikacyjnym przełożono relikwie w 1778 r. do nowego relikwiarza. W roku 1786 relikwie zostały uroczyście przeniesione do katedry lwowskiej z kościoła św. Krzyża, bo klasztor i kościół franciszkański został zniesiony przez rząd zaborczy Austrii.

Ze względu na brak zyciorysu Jakuba Strzemię napisanego wnet po śmierci Arcybiskupa i ze względu na szczupłe wiadomości mogące udowodnić heroiczną cnotę Jakuba, wybrano do przeprowadzenia beatyfikacji drogę nadzwyczajną, czyli przez zatwierdzenie istniejącego kultu, zgodnie z prawodawstwem pap. Urbana VIII i Benedykta XIV. Zadaniem komisji diecezjalnej było zebranie dowodów potwierdzających sławę świętości, kult oddawany Jakubowi jako błogosławionemu i łaski otrzymane od Boga za jego wstawiennictwem. Komisja przesłuchała szereg świadków, opisała dowody rzeczowe, urządziła wizję lokalną grobu i kościoła św. Krzyża. Akta procesu odesłane do Rzymu, zostały w Kongregacji Obrzędów odpowiednio przygotowane do dyskusji. Druk akt w formie „pozycji” (Positio) zawiera zeznania świadków, zarzuty promotora wiary, odpowiedź adwokata, i potrzebne wyjaśnienia. Cały proces, od rozpoczęcia w diecezji, trwał tylko 13 lat, mimo trudnych warunków politycznych, w jakich znalazła się archidiecezja lwowska i zakonna prowincja. Kult oddawany Jakubowi od czasów niepamiętnych i uzyskiwanie łask za jego pośrednictwem zostało gruntownie udowodnione. Dekret Kongregacji z dnia 11 września 1790 r., potwierdzony przez pap. Piusa VI, przyznał Jakubowi Strzemię tytuł błogosławionego. Zaraz też został zatwierdzony tekst Mszy św. i oficjum brewiarzowego. Wiadomości o dokonanej beatyfikacji przyjęto we Lwowie i całej prowincji zakonnej z wielką radością.

3. Możliwość kanonizacji

Po 1790 r. nie było sprzyjających warunków dla rozwoju kultu bł. Jakuba Strzemię i doprowadzenia do kanonizacji. System józefiński w byłej Galicji jak i w całej Austrii nie doceniał kultu świętych, zakon franciszkański był bardzo osłabiony kasatami i stratą wielu członków, zahamowaniem przyjmowania do nowicjatu, upadkiem studiów wewnętrznych itp. Jednak pod koniec XIX wieku warunki ogólne dla działalności Kościoła polepszyły się, ożywił się nieco kult Błogosławionego a nawet w 1890 r. obchodzono na terenie diecezji i w domach prowincji franciszkańskiej stuletni jubileusz beatyfikacji. Prawdziwym odnowicielem kultu bł. Jakuba stał się jego następca na stolicy arcybiskupiej we Lwowie, sługa Boży Józef Bilczewski (1900 – 1923). Dzięki staraniom Józefa Bilczewskiego i prowincji franciszkańskiej w Galicji urządzono w 1909 r. uroczyste wspomnienie 500-nej rocznicy śmierci bł. Jakuba. Wówczas przypomniano także o wznowieniu starań o kanonizację, zaczynając od modlitw w tej intencji. Wydanie druków o Błogosławionym, zachęta do modlitw, szerzenie obrazków wzmogły kult i oswajały wiernych i duchowieństwo z potrzebą zabiegów zdążających do przeprowadzenia kanonizacji.

Należy jednak zapytać, jakie są możliwości, jaką drogę wybrać, aby osiągnąć kanonizację bł. Jakuba Strzemię.

Według obecnej procedury kościelnej, należy spełnić dwa warunki: 1) uzyskać u Stolicy Apostolskiej dekret stwierdzający heroiczną cnotę bł. Jakuba, i 2) przedstawić Stolicy Apost. dowody na cud dokonany przez Pana Boga za przyczyną bł. Jakuba, po uzyskaniu dekretu beatyfikacyjnego.

Co do udowodnienia cudu, to procedura obecna jest prosta, znana każdej postulacji, jednakowa tak dla spraw świeżych jak i dawnych.

Znacznie trudniejsza jest sprawa z uzyskaniem dekretu stwierdzającego heroiczną cnotę. Należy zebrać dowody pochodzące od świadków życia bł. Jakuba, od poważnych historyków, z dokumentów wiarygodnych, świadczących o życiu i cnotach Błogosławionego. Zawsze w procesie podstawowym dokumentem jest współczesny życiorys, czego jest brak w przypadku sprawy bł. Jakuba. Jest też tylko skąpa dokumentacja odnosząca się do faktów z życia bł. Jakuba.

Praktycznie rzecz biorąc, należałoby powierzyć dobremu historykowi zebranie wszelkich dokumentów odnoszących się do życia i działalności bł. Jakuba, przygotować je krytycznie do druku, opatrzyć przypisami. Taka praca w naszym przypadku wymaga znajomości języka łacińskiego, pewnego doświadczenia w pracy naukowej i dokładności. Wzorem dla takiego pracownika mogą być dokumentacje zebrane w ostatnich 40-tu latach w innych procesach do kanonizacji. Wzory można otrzymać z Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych albo z odpowiednich postulacji generalnych. Praca taka może zająć kilka lat i wymaga nieco środków materialnych. Np. przygotowanie „pozycji” dla sprawy św. Agnieszki Praskiej trwało około 15 lat, dla sprawy z XVIII wieku, mianowicie sługi Bożego Kazimierza Wyszyńskiego, równe 10 lat. Badania historyczne należy wspierać stałą modlitwą o kanonizację i o otrzymanie łask. Notowaniem opisu tych łask, a gdyby P. Bóg dał jakiś cud za przyczyną bł. Jakuba, należy zabezpieczyć dokumentację o tym cudzie, by ją później przedstawić po zatwierdzeniu heroicznego cnoty. Tak było np. dla św. Agnieszki Praskiej: cud miał miejsce w czasie II wojny światowej, a dekret stwierdzający heroiczną cnotę został ogłoszony dopiero

40 lat później, po zgromadzeniu krytycznie opracowanej dokumentacji historycznej o życiu św. Agnieszki.

Każdy historyk, obeznany ze źródłami do dziejów Kościoła w Polsce, wie, że o bł. Jakubie zachowało się niewiele źródeł. Może przeprowadzone nowe badania nie dostarczą wystarczających argumentów do udowodnienia heroicznego cnót. Niemniej jednak takie badania trzeba podjąć, o ile poważnie zechce się myśleć o kanonizacji bł. Jakuba. Może jednak zbierze się tyle materiałów ile potrzeba będzie dla przedstawienia Stolicy Apost. według dzisiejszej praktyki Kongregacji dla Spraw Kanonizacji.

Praktycznie sprawę kanonizacji bł. Jakuba widzę w ten sposób:

- 1) szerzyć znajomość życia bł. Jakuba, utrzymywać żywy jego kult zwłaszcza na terenie należącym kiedyś do archidiecezji lwowskiej.
- 2) rozdawać obrazki z modlitwą o kanonizację i otrzymanie łask za przyczyną bł. Jakuba. Dołączyć adres, gdzie zgłaszać opis łask. Interesować się tymi łaskami, może pośród zgłoszonych łask znajdzie się opis cudu.
- 3) wyszukać odpowiedniego człowieka, który odłoży na bok inne sprawy a zajmie się zgromadzeniem pełnej dokumentacji o życiu, działalności i kulcie bł. Jakuba, przebadania piśmiennictwo polskie od XVI wieku, zwróci uwagę na nowsze wydawnictwa źródeł polskich, zbierze pełną bibliografię druków o bł. Jakubie itp. Przebadania archiwów dotychczas mało wykorzystane. Dopiero po zebraniu pełnej dokumentacji i jej krytycznym uporządkowaniu można się zwrócić do Stolicy Apost. z prośbą o wydanie dekretu o heroicznym cnót. Czy dokumentacja będzie wystarczająca – za decyduje Stolica Apost.

Bibliografia:

1. Sacra Rituum Congregatione... Leopoliensis. Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei Jacobi... de Strepa beati nuncupati. Positio super dubio An sit signanda Commissio Introductionis Causae..., Romae 1788.
2. Sacra Rituum Congregatione... Leopoliensis. Canonizationis B. Jacobi... de Strepa. Positio super dubio An sententia lata... super casu... sit confirmanda..., Romae 1790.
3. Bar J. R., *Polskie procesy kanonizacyjne i beatyfikacyjne*, Ruch Biblijny i Liturgiczny 11/1958/ 418-447.
4. Zwiercan A., *Jakub Strepa (ok. 1340 – 1409) franciszkanin, arcybiskup halicki, błogosławiony*. W: *Hagiografia polska, słownik bio-bibliograficzny*, t.I. Poznań 1971 s. 523-535.
5. Zwiercan A., *Błogosławiony Jakub Strzemie*. W: *Polscy święci*, t.8 Warszawa 1987 s. 123-142.